

Анна Альштыннюк
Беласток

Свет дзіцяці ў праяічных мініяцюрах Янкі Брыля

Туман майго дзяцінства быў бялейшы. / Ён плыву над лугам, нібы з Марса карабель. / Агонь майго дзяцінства быў ярчэйшы. / Ён свеціць мне праз тысячу зямель¹, – пісаў, успамінаючы дзіцячыя гады, вядомы беларускі праяік Леанід Дайнека, які да прозы прыйшоў праз паэзію. Краіна маленства не толькі яму здавалася біблейскім Эдэмам, дзе ўсё самае чароўнае і нязвыклае. Успомнім хаця б ураджэнца Навагрудчыны паэта Адама Міцкевіча, які горача ўславіў край свайго маленства, юнацтва. Блукаючы па чужых сцяжынах Пецярбурга, Парыжа, Канстанцінопаля, ён перш за ўсё тужыў па Радзіме – Беларусі, і, безумоўна, любоў да Радзімы нарадзілася ў ягоным сэрцы ў шчаслівыя гады ў родным доме. Вяртанне ў часы маленства і юнацтва, успаміны шчаслівых хвілін, праведзеных з бацькамі... Здаецца, няма лепшага спосабу, каб забыць пра штодзённыя клопаты, каб павесяліць душу. Заплюшчыш вочы і ўжо знаходзішся ў сваёй роднай хаце, чуеш галасы бацькоў. Нідзе так добра не смакаваў хлеб, ніхто не любіў так шчыра як маці. І таму зусім не здзіўляе, што часы маленства і юнацтва натхнялі многіх пісьменнікаў і паэтаў. Адны ў вяртанні ў назаўсёды незабыўнае мінулае знаходзілі спакой і цеплыню, якіх часта ў штодзённым жыцці не хапала. Іншыя хацелі проста расказаць пра самы чудаўны і чароўны час, запісаць свае ўспаміны на лістах, каб яны жылі далей, не толькі ў іх памяці, сярод тысячы вясёлых і, пэўна, столькі ж сумных вобразаў, якіх поўна ў памяці кожнага чалавека.

¹ <http://vershy.ru/content/tuman-maigo-dzyats%D1%96nstva-by%D1%9E-byaleishy>.

Дзіцячая наіўнасць, безабароннасць і нявопытнасць выклікаюць перш за ўсё цёплыя пачуцці, а часта і ўсмешку. Гледзячы на поўнае энергіі дзіця, дарослы сам адчувае прыліў унутраных сіл, але ўсё ж, не заўсёды так ёсць. Бывае, што гэтыя рысы дзіцячага характару змушаюць самое дзіця да цяплення, пакут, болю, за якімі найчасцей стаяць дарослыя людзі. Беларуская літаратура XIX стагоддзя даносіць да нас верш падлетка Паўлюка Багрыма “Зайграй, зайграй хлопча малы”. Аўтар гаворыць пра горкі лёс селяніна, якім з’яўляецца і ён сам. Ён лічыць, што лепш быць каршуном або зусім не нарадзіцца, каб не пакутаваць і не бачыць гора іншых, у тым ліку няшчасця маці. Беларуская літаратура да тэмы крыўды дзіцяці звярталася вельмі часта, што, напэўна, звязана з фактам, што беларускі народ цягам усёй сваёй гісторыі праходзіў праз цяжкія выпрабаванні. Письменнікі і паэты стварылі шэраг дзіцячых герояў, якіх лёс не ашчаджаў. Трэба аднак заўважыць і тое, што дзіцячыя героі часцей за ўсё бунтаваліся супраць свайго лёсу і крыўдзіцеляў, стараліся насуперак ўсёму і ўсім рэалізаваць свае мары. Прыкладам тут Аліндарка Францішка Багушэвіча і Сымон-Музыка Якуба Коласа.

Сучасная літаратура таксама часта звяртаецца да тэмы дзяцінства і дзіцяці. Сярод плеяды пісьменнікаў і паэтаў, якія працавалі над гэтай тэмай, яркай зоркай з’яе творчасць прызнанага майстра прозы Янкі Брыля. Няма, здаецца, пісьменніка, які б так падрабязна вывучыў псіхалогію дзіцячага свету. Многае ўзяў ён, безумоўна, з уласнага вопыту, але трэба памятаць, што, хаця брылёўскія героі ў многім напамінаюць самога пісьменніка, усё-такі кожны з іх жыве сваім жыццём.

Данік (“Сірочы хлеб”), Ніна (“У сям’і”) – незабыўныя героі брылёўскай прозы, якіх лёс у многім супадаў з жыццёвым шляхам не аднаго дзіцяці, а таксама самога пісьменніка. Трэба адзначыць, што дзяцінства Я. Брыля было поўнае сумных момантаў. Успомнім хаця б раннюю смерць бацькі, адыход са школы, выкліканы грашовым недахопам і патрэбай дапамогі маці. Малы Янка сумеў аднак знайсці светлае і прыгожае ў жыцці праз адносіны найперш з прыродай і кнігамі, урэшце, праз уласную творчасць. Безумоўна, кнігі сталіся сэнсам яго жыцця: *я жыва адчуў той балючы страх, які наведваў мяне ў самым пачатку юнацтва, – страх, што без літаратуры, без майго ў ёй удзелу, я – нішто...*². Гэтае перакананне нарадзіла пісьменніка, які многія гады дзяліўся з чытачом сваімі думкамі і ўспамінамі. Характарызуючы яго творчасць, адразу хочацца сказаць пра шчырасць выказвання,

² Янка Брыль, *З людзьмі і сам-насам. Запісы, мініяцюры, эсэ*, Мінск 2003, с. 29–30.

пра цеплыню, якая жыве ў ягоным кожным напісаным слове. Асабліва відаць гэта ў любімым жанры пісьменніка – жанры мініяцюр, у адной з якіх ён гаворыць пра, хіба, найгалоўныя тэмы сваіх лірычных запісаў:

Малы хлопчык увечары адзін выходзіў на ганак дома на лецішчы, стаяў і ціхенька, зачаравана любавалася поўным месяцам, зоркамі, небам...

Краса прыроды глядзіць на самую сябе яшчэ аднымі шчырымі, наіўнымі вачыма³.

Пісьменнік не без прычыны параўноўвае прыроду і час маленства. Ён неаднойчы прызнаваўся, што найлепш адчувае сябе на ўлонні прыроды і з дзецьмі. Аднак, здаецца, што адказу на пытанне пра тое, чаму менавіта гэтыя тэмы гучаць ва ўсёй творчай спадчыне Я. Брыля, трэба шукаць глыбей. Безумоўна, дарослыя многаму могуць навучыцца якраз ад прыроды і дзяцей. Вядома, пісьменнік стараўся паказаць самае істотнае ў жыцці, навучыць, што імгненне даражэй за ўсё. Гэтую мудрасць спазнаў ён сам, будучы яшчэ малым Янкам, які разам з братам свабодныя хвіліны праводзіў, знаёмячыся са светам прыроды. Здаецца, менавіта таму Брыль так і любіць дзяцей. Іх наіўнае, але ж і поўнае ўнутранай мудрасці, успрыманне свету захапляе і прымушае задумацца над істотай жыцця. Пісьменнік спачатку, здаецца, апраўдваецца, што так многа піша пра прыроду і дзяцей. Аднак справа не ў тым, бо самае галоўнае падкрэсліць, што пісаць пра гэта прыемна і патрэбна. Душа радуецца, калі глядзіш на цуд нараджэння, калі становішся сведкам абнаўлення красы прыроды. І як Брылю і, пэўна, многім іншым пісьменнікам і паэтам, хочацца пісаць пра гэта, так чытачу хочацца чытаць пра прыгожае, светлае, добрае. Тут трэба падкрэсліць, што Янка Брыль пісаў не толькі пра дзяцей, але і для іх. Ён вядомы як аўтар кніг “Ліпка і клёнік” (1949), “Зялёная школа” (1951), “Жыў-быў вожык” (1976), “Сняжок і Волечка” (1983). Ва ўсіх сваіх творах пісьменнік перш за ўсё стараецца паказаць светлыя старонкі жыцця, вельмі часта карыстаючыся сваім вопытам.

Разважаючы на тэму дзяцінства ў лірычных запісах Янкі Брыля, найперш хочацца пазнаёміцца з яго дзіцячымі гадамі. Пісьменнік распавядае чытачу пра прыемныя хвіліны, што звязана, пэўна, з тым, што дзеці хутка стараюцца забыць непрыемнае і сумнае. Сярод светлых успамінаў дзіцячых гадоў знаходзім запісы пра час, праведзены з маці:

³ Янка Брыль, *Парастак. Запісы і эсэ*, Мінск 2006, с. 12.

Як маці сеяла муку, а мне, малому, прыгаворвалася: “Пакі, пакі, пакі!” – калі яна паляпвала далоньмі па абручы сіта. Я ўжо чуў гэтае “пакі” з малітваў у царкве і ў маміных дома і ведаў, мусіць, што гэта – “яшчэ”.

Потым яна ад “пакі, пакі” пераходзіла да “сею, сею, сею!”, хутка-хуценька сеяла на стол духмяную муку.

А мне было так добра ад гэтай светлай, хлебнай музыкі⁴.

Гэтыя радкі пераносяць чытача ў чароўную краіну маленства, з яе пахамі, смакам, гукамі і вобразамі. Увідавочніваецца вобраз маці пісьменніка, якая, безумоўна, была для яго самым дарагім і любімым чалавекам. Дзякуючы яе любові і клапацілівасці дзеці, нягледзячы на складаную фінансавую сітуацыю, змаглі пражыць шчаслівае дзяцінства, якое заўсёды ўспаміналася пісьменнікам з настальгіяй. Трэба падкрэсліць, што Я. Брыль пісаў пра сваю матулю вельмі часта і заўсёды з цеплынёй і любоўю, дзякуючы чаму сталася яна блізкай і чытачу.

Звяртае на сябе ўвагу тое, што пабачанае, пачутае Я. Брылём вельмі часта нагадвае яму мінулае, у тым ліку часы маленства і юнацтва. Увогуле ж рэтраспекцыя – характэрная рыса лірычных запісаў Янкі Брыля, урэшце, як і ўвогуле, лірычнай прозы. Прыкладам можа служыць мініяцюра, якая сталася вынікам прачытанага, калі выплылі раптам з памяці ўспаміны:

...Чытаючы, як ён, Рэмецаў, у маленстве “прыкладывался к мошам”, выразна ўбачылася, як я, малы, з маміных рук, узяты пад пашкі, прыкладваюся да плашчаныцы (...) А потым, само сабою, ведаючы цяпер, што мы з мамай і туды, у царкву, і адтуль ідучы па чатыры кіламетры, а назад яшчэ і прыцемкам, пра нешта ж і гаварылі ў дарозе⁵.

Такім чынам уражанні Брыля-чытача прыцягнулі далёкія ўспаміны. Ён зноў бачыць, як разам з маці моліцца ў царкве, як яны вяртаюцца дахаты. Хочацца ўспомніць і размову з мамай, але, на жаль, словы згубіліся ў часе. Ён мог бы іх прыдумаць, але ж верны праўдзе жыцця, не хоча ўводзіць вымысел у святое для яго. Так, шкада, што многае з гадамі забываецца, але ж як хорапа, што памяць здольная рабіць сюрпрызы ў выглядзе кароткіх запісаў жыцця, якія ўзнікаюць перад вачыма зусім нечакана і неспадзявана.

З гадамі малы Янка рос і сталёў, стаў мужам, бацькам, а потым і дзедам. Тады пачалі з’яўляцца мініяцюры, у якіх ён дзяліўся карцінкамі з сямейнага жыцця. Часцей пісаў аднак пра ўнукаў, што звязана,

⁴ Янка Брыль, *Вячэрняе. Лірычныя запісы і мініяцюры*, Мінск 1994, с. 198.

⁵ Янка Брыль, *З людзьмі і сам-насам*, с. 130.

пэўна, з фактам, што дзядулі больш часу праводзяць з унукамі, чым калісьці з дзецьмі. Вось абразок з жыцця Янкі-дзядулі:

Яна не разбудзіла мяне, бо я не спаў, – сказала ў цемры, з поўнай упэўненасцю малых, што іх, вядома ж, чуюць: “Дзед, хачу да цябе!”. Узяў да сябе. Аказалася, што ёй прысніўся страшны сон: свіння з вялізнай, разяўленай пашчай. Ледзь не адразу, у поўнай бяспецы, малая заснула⁶.

Чытач можа нават крыху пазаздросціць пісьменніку на такія цёплыя сямейныя адносіны. Малая дзяўчынка кліча дзеда, ведаючы, што ён абавязкова абароніць яе. Яна, безумоўна, адчувае сябе бяспечна і добра, калі ён побач. І таму, як падкрэслівае аўтар, яна вельмі хутка забывае пра кепскі сон і вяртаецца зноў у краіну сну, упэўненая, што побач з дзядулем ёй нічога не пагражае. Дзіцячая ўпэўненасць у тым, што дзед здольны абараніць ад усяго дрэннага, страшнага, кранае сэрца, напэўна, не толькі самога пісьменніка.

Галіна Тычка адзначыла: *Псіхалагічна дакладна перададзены пісьменнікам духоўны свет дзіцяці. Свет, у якім смутак мінае і забываецца хутка, як летні дождж, а душа запоўнена самымі неверагоднымі, але такімі тыповымі для дзяцей фантазіямі*⁷. Безумоўна, дзеці па-свойму глядзяць на свет, інакш разумеюць яго. Я. Брыль прыкмячаў гэта вельмі часта, чаго пацвярджаннем з’яўляюцца мініяцюры, у якіх ашчадна, але глыбока ён гаворыць пра дзяцей. У чарговай мініяцюры знаходзім такі абразок:

Дзяўчынка так і пільнуе, калі той тата зноў будзе закурваць. Яна тады тушыць запалку. Пачынаецца тое, як яна хукае, не могучы сагнаць з канца танюсенькай палачкі пушынку полымя і, яшчэ больш – яе ўпэўненасць, зусім сур’ёзная, у тым, што яна – памагае⁸.

У сваім дзіцячым разуменні дачушка робіць важную справу ды яшчэ як ахвотна, з прыемнасцю. Аўтар звярнуў тут увагу на шчырасць і нявіннасць дзяцей, на іх успрыманне свету, якое, на жаль, траціцца з гадамі дарослымі.

У адной з мініячюр Янка Брыль з добрай усмешкай звяртае ўвагу на нязвыклую, дадзеную прыродай мудрасць дзіцяці. Вось маці паставіла дачушку ў куток, сказаўшы раней, што і яна калісьці пераканаецца, як цяжка выходзіць дрэнных дзяцей:

⁶ Янка Брыль, *На сцезцы – дзеці. Апаਵяданні, мініяцюры, эсэ*, Мінск 1988, с. 82–83.

⁷ Галіна Тычка, *Магія слова*, “Крыніца” 1995, №3, с. 26.

⁸ Янка Брыль, *Жменя сонечных промняў*, Мінск 1965, с. 192.

Малая, пачакаўшы:

– От, мама, я скажу, а ты зноў будзеш на мяне крычаць. А я табе скажу: калі я дрэнная, і мае дзеці будуць дрэнныя, дык і вы з татам, калі былі маленькія, таксама былі дрэнныя і я ў вас дрэнная атрымалася!

Бацькі схаваліся ў другі пакой, каб адсмяяцца ад гэтай алгебры⁹.

Адказ дзяўчынкі не толькі смешыць, але, хіба, найперш здзіўляе. Дарослы не прыдумаў бы такога. Дзіцячая логіка ўвогуле захапляе. Здавалася б, дзеці задаюць так многа пытанняў, таму што нічога не ведаюць і толькі дзякуючы старэйшым могуць пазнаёміцца са светам. Нічога больш падманлівага. Хопіць хвіліны, каб у малой галоўцы з'явілася адпаведная, разумная рэпліка, на якую цяжка адказаць. Безумоўна, свежасці ўспрымання свету мы маглі б вучыцца іменна ад дзіцяці. Шкада, што дзяцінства так хутка праходзіць і з гадамі мы губляем тую свежасць і ўнутраную мудрасць, без якой часта жывецца складана, у супярэчнасці са светам.

Пісьменніка клапаціць будучыня дзіцяці, час, калі яно сутыкнецца з рэчаіснасцю, у якой хапае і радасці, але найперш і смутку. Падставай для роздуму пісьменніка стаецца той факт, што дзяўчынцы не патлумачылі, што жанчына, на якой ажаніўся яе бацька, гэта не яе памерлая матуля:

У паляшупкай хаце. З вышытымі ручнікамі на сцяне, з прыёмнікам на століку.

Шасцігадовая дзяўчынка любіць мачаху, як маму.

Мачаха – маладзіца і, праўда, вельмі прыемная, але ж... Малая памятае сваю матулю ў труне і лічыць, колькі год ужо лічыць, што мачаха – мама яе, якая вярнулася...

Як яно будзе далей?¹⁰

Пісьменніка цікавіць менавіта складаная экзістэнцыяльная псіхалагічная праблема. Дзяўчынка яшчэ зусім малая і не разумее, што яе маці ніколі не вернецца. Безумоўна, добра, што паміж дзіцём і мачахай усталявалася шчырая сувязь, дзякуючы якой яны пражывуць, мабыць, шчаслівыя гады. Аднак выразна гучыць у мініяцюры аўтарская трывога. Сам пісьменнік пераканаўся, што толькі з гадамі змог зразумець, колькі страціў разам з адыходам бацькі. Свае дзіцячыя траўмы ён праецыруе на лёс гэтай асірацелай дзяўчынкі.

⁹ Янка Брыль, *На сцежцы – дзеці*, с. 96.

¹⁰ Янка Брыль, *Жменя сонечных промняў*, с. 218.

Уражвае і мініацюра, у якой Я. Брыль успамінае дачушку свайго брата, *шчабятлівую пампушку, што ўвосені сорака чацвёртага памерла трохгадовай, задушана я шкарлятынай*¹¹. Цёплыя словы прывясёльную Соню перарывае інфармацыя пра яе заўчасную смерць. Письменнік дадае:

Першы раз ў маіх запісах *temento mori*.

Убачыў яе зноў, цяпер – у труны. І канкрэтную Соню, і любую на яе месцы: маленькую жанчыну, што не будзе ні нарачонай, ні маткай, ні бабуляй, а вось ляжыць, як лялька прыбраная, сціпленка, горка ляжыць – пад плач, ад якога “хоць разарвіся”, плач яе маладое маці, пад мой, пад маўчанне маё, якога не забыць праз процьму перажытага і ўсё ніяк не выказаць...¹²

Такія вобразы цяжка забыць. І таму не здзіўляе рэакцыя Брыля, які ўпершыню, як сам падкрэслівае, заклікае памятаць пра смерць. Адыход у Вечнасць дзяўчынкі, якая не ведала зусім жыцця, застаўся назаўсёды пякучым болем, які выказаў письменнік у гэтай мініацюры, што сталася, можа быць, для яго і псіхатэрапіяй праз запіс. Так, дзеці паміраюць, але ж Я. Брыль не можа і не хоча з гэтым пагадзіцца. Варта падкрэсліць, што ён вельмі часта гаворыць пра смерць малога чалавека. *Дзеці, мілыя дзеці – сведчанне вечнасці. А яны – паміраюць...*¹³ – піша ён у адной з мініацюр. Прыведзеныя словы адлюстроўваюць супярэчлівасці, якіх так многа ў жыцці. Усё прыгожае, здаецца, існуе толькі хвіліну, але месца не застаецца пустым і хутка-хутка запаўняецца новым. Так бывае, на жаль, і з дзецьмі, але, хіба, у гэтым і ёсць вышэйшы сэнс, якога чалавек не здольны пакуль зразумець.

Многа месца прывяціў письменнік тэме дзіцячай крыўды. Ён уголас гаварыў, што не заўсёды малы чалавек атрымоўвае любоў, не заўсёды ён можа цешыцца навакольным светам. Прычынаю няшчасця дзіцяці перш за ўсё стаюцца дарослыя. Я. Брыль выкрывае такіх людзей, паказвае іх нялюдскасць:

Дачушка рэпрэсіраванага бацькі сябравала з дзяўчынкай з праведнай сям’і. І тыя сямейнікі, калі іх малая не хацела прымаць лекаў, для добрага прыкладу давалі іх спачатку няшчаснай сябровачцы.

Яна, цяпер пажылая настаўніца, запамніла гэта на ўсё жыццё. А ў маленстве, вядома, не разумела, што да чаго¹⁴.

¹¹ Янка Брыль, *На сцезцы – дзеці*, с. 90.

¹² Тамсама.

¹³ Янка Брыль, *Вячэрняе*, с. 211.

¹⁴ Янка Брыль, *Пішу як жыву. Аповесць, апавяданні, мініацюры, эсэ*, Мінск 1994, с. 253.

Няўжо чалавек здольны пакрыўдзіць нявіннае, безабароннае дзіця?! А Брыль адкрыта гаворыць, што здараецца і такое. Слушна адзначае Руслан Казлоўскі, што вобразы дзяцей Янкам Брылём даследаваліся заўсёды ва ўсёй суровасці свайго рэалізму¹⁵. Пісьменнік раскрывае прыкрытае маскай дабрыні зло і такім чынам змагаецца з ім. Ён падкрэслівае, што пачуццё крыўды застаецца на ўсё жыццё і нішто не зможа яго кампенсавать.

Сапраўды, пра крыўду малага чалавека Янка Брыль пісаў вельмі шмат. Ён падкрэсліваў, што дзеці без віны перпяць паўсюль. Аднак крыўдзіцелі раней або пазней будуць пакаранымі за свае ўчынкі. І нават, калі злачынства не будзе выкрытым, дакоры сумлення не дазваляць ім жыць шчасліва. Адным з прыкладаў тут лірычны запіс пра прачытанае ў газеце інтэрв'ю, у якім апісваецца страшная гісторыя смерці польскай дзяўчынкі. Нямецкі салдат па загадзе обер-лейтэнанта забіў шасцігадовае дзіця. *Яе карыя вочы, звернутыя да яго з жахам і просьбай-умольваннем, ён памятаў дваццаць пяць гадоў. Не займеў сваіх дзяцей, не мог бачыць чужых і глядзець ім у вочы*¹⁶. Учыненае забойства сталася для нямецкага салдата праклёнам. Ён зразумеў сваю віну, але гэта не дапамагло яму вярнуць жыццёвую раўнавагу. І ўрэшце ён пакончыў жыццё самагубствам. Перад вачыма Янкі Брыля з'явіліся найперш вобразы з літаратуры, а пазней ён стаў думаць *пра тое, што і як робіцца сёння, далей і бліжэй...*¹⁷. Пісьменнік ставіць шматкроп'е, хіба, каб падкрэсліць, што на свеце так многа крыўды, што няма слоў, якія адпавядалі б сітуацыі. Такім чынам Я. Брыль змусіў чытача падумаць пра пакуты дзіцяці, якіх становімся сведкамі нават цяпер, у XXI стагоддзі.

Урэшце хочацца прывесці яшчэ адну мініяцюру, у якой гаворыцца пра сітуацыю дзіцяці ў жахлівы ваенны час. Янка Брыль запісаў, як Павел Арсенавіч са слязмі ў вачах расказваў, як акружаны атрад сядзеў у забалочаным гушчары, а малы дзіцёнак, галодны, бо ў маці прапала малако, плакаў і нельга было яго супакоіць¹⁸. Бацька, як біблейскі Аўраам, быў гатовы прынесці ў ахвяру жыццё свайго дзіцяці. Партызаны не маглі з гэтым пагадзіцца і кожны стаў дзяліцца з маці тымі крошкамі, якія меў, каб было на малако малому. Безумоўна,

¹⁵ Р. К. Казлоўскі, *Празаічная мініяцюра ў беларускай літаратуры*, Гродна 2006, с. 71.

¹⁶ Янка Брыль, *Парастак*, с. 41.

¹⁷ Тамсама, с. 42.

¹⁸ Янка Брыль, *Вячэрняе*, с. 9.

узрушае і гатоўнасць да найвялікшай ахвяры бацькі, і салідарнасць партызан, якія засталіся людзьмі ў нялюдскі час. Адразу ўзгадваюцца словы польскай паэтэсы Віславы Шымборскай, якая ў адным з вершаў слухна заўважыла, што чалавек столькі ведае пра сябе, наколькі яго правярылі. І пісьменнік, і паэтэса гавораць пра тое, што сапраўдныя рысы характару чалавека раскрываюцца толькі ў экстрэмальнай сітуацыі. На жаль, нямногія змаглі б здаць экзамен са сваёй чалавечнасці і адказнасці. Я. Брыль падкрэсліў яшчэ раз, што жыццё дзіцяці даражэй за ўсё, але ад дарослых залежыць, якім яно будзе. Так хацелася б, каб дзеці, якіх ён атаясамлівае з надзеяй на лепшую будучыню, спазналі як мага больш радасці і шчасця, але, на жаль, бывае па-рознаму.

Янка Брыль здолеў пераканаўча, выразна перадаць псіхалогію дзіцяці, яго здзіўленне навакольным светам. Аднак не толькі прыгожае і светлае займала пісьменніка. Ён імкнуўся паказваць і жахлівыя моманты дзіцячага лёсу. Яго глыбока краналі пакуты дзяцей, за якімі часта стаялі дарослыя. Ён верыў, што ўвага да праблемы безабароннасці можа штосьці змяніць. Формай барацьбы за дзіця былі яго запісы. Варта падкрэсліць і тое, што, як заўсёды, сярод лірычных запісаў знаходзім карціны з асабістага жыцця іх аўтара, дзякуючы якім ён становіцца яшчэ бліжэйшым чытачу.

STRESZCZENIE

Janka Bryl to jeden z najznakomitszych mistrzów słowa, którego krótkie formy prozatorskie określiły dalszy rozwój tego gatunku w literaturze białoruskiej. Proza liryczna pozwoliła mu w pełni wykorzystać swój talent literacki. Niniejszy artykuł poświęcony jest analizie tych krótkich utworów pisanych prozą, w których autor zwraca uwagę przede wszystkim na los dziecka. Pisarz głęboko wnika w jego psychikę, dostrzega jego ogromne problemy egzystencjalne. Przy tym pisarz umiejętnie łączy własną introspekcję, własne i często bolesne doświadczenia z projekcją ich na dzisiejsze życie wielu swoich małych bohaterów literackich. Ukazana jest także ewolucja tego tematu.

SUMMARY

Yanka Bryl – national Belarusian writer, one of the most remarkable master of word, whose creation determined lyric trend in Belarusian literature. Till the end of his life he was faithful to lyrical miniatures which helped him to use his artistic

talent. The article is devoted to the analysis of lyrical notes that concentrated on child's fate. The writer understands child's psyche well, notices his problems. In lyrical notes he comes back to his childhood which, in his opinion, was a happy period of his life despite his father's death. The evolution in the approach to the topic is observed. In the miniatures the writer performs the role of a child, a father and a grandfather.